

UTBLICK

REAGANS ARV ANGRIPS FRÅN HÖGER

Av Johan Wennström | Respons 5/2020 | 13 min läsning

Bilden av Ronald Reagan som en konservativ stålman har varit fast etablerad, men ifrågasätts i två nya böcker. Det är i hög grad på grund av arvet från Reagan som dagens konservativa inte förmår bemöta de krav på kulturell och samhällelig omdaning som förs fram av den identitetspolitiska vänstern, hävdar Christopher Caldwell i *The Age of Entitlement*. När Reagan blev president åstadkom han ett slags vapenvila mellan konservativa och radikala genom att ge medelklassen skattesänkningar och de radikala reformer. Men priset för att finansiera transfereringspolitiken blev en offentlig skuldsättning. Att många konservativa gräsrötter kände sig svikna av Reagan framgår även av Marcus M. Witchers *Getting Right with Reagan*. Witcher pekar också på att Reagans vision om Amerika som en öppen och gränslös "shining city on a hill" har varit svår att förena med det konservativa nationsbegreppet.

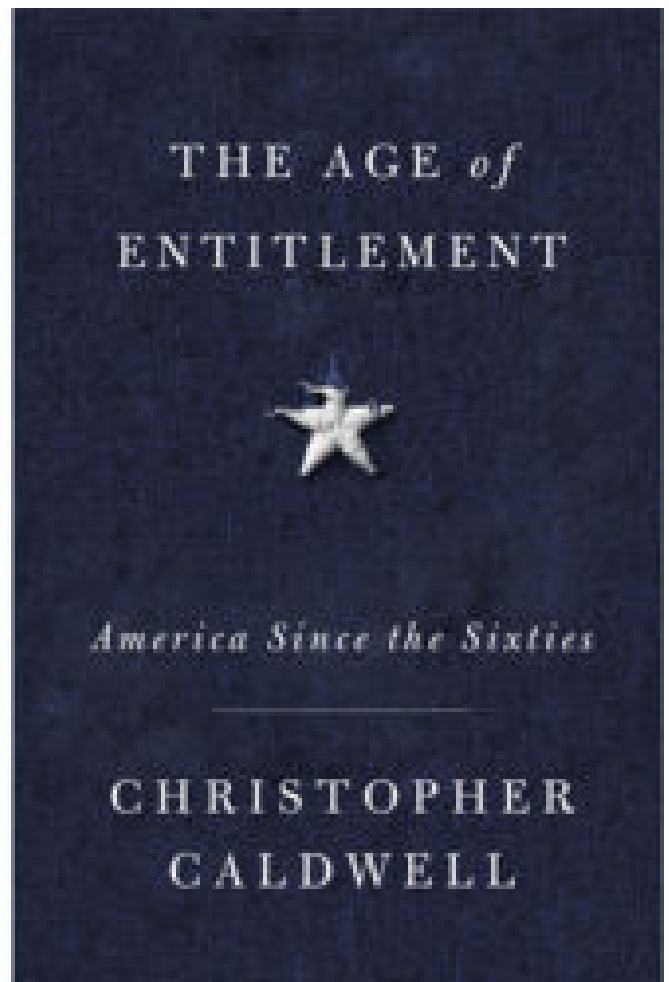
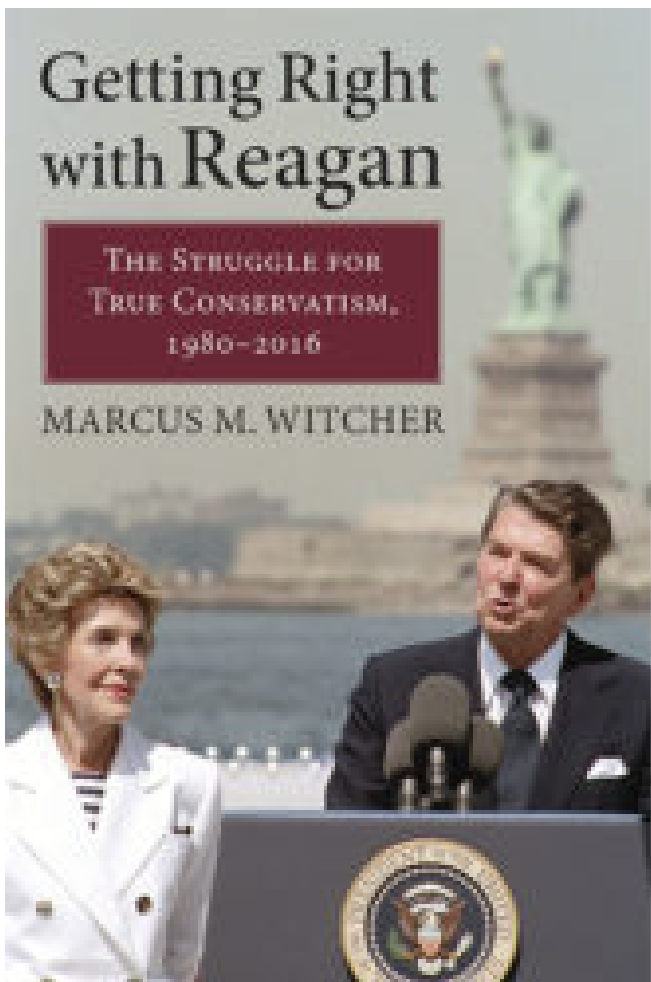

Ronald Reagan kampanjar 1964. Foto Bettmann / Getty Images

NYLIGEN VÄCKTE BEN Domenech, chefredaktör för den konservativa amerikanska tidskriften *The Federalist*, i en artikel frågan varför högern i USA inte protesterar mot de revolutionära krav på kulturell och samhällelig omdaning som just nu framförs av "Black Lives Matter"-rörelsen och den identitetspolitiska vänstern i vid mening. Enligt Domenech saknar det republikanska partiet idéer och begreppsliga verktyg för att kunna bemöta dessa gruppers anklagelser om att USA till sin natur är ett rasistiskt land. Partiet har länge talat om vikten av att försvara det historiska kulturarvet, men i praktiken prioriterat avregleringar och skattesänkningar. Ett liknande resonemang om att den amerikanska högern har undvikit att söka konflikter på den nya vänsterns områden och tagit sin tillflykt till den ekonomiska politiken har även förts fram av statsvetaren Eric Kaufmann i tidskriften *Quillette*.

En fördjupad analys efter denna linje presenteras av den konservative författaren och journalisten Christopher Caldwell i den nya intressanta boken *The Age of Entitlement – America Since the Sixties*. Caldwell hävdar att högern inte bara har kapitulerat inför dem som ser rasism och andra former av förtryck överallt, utan också aktivt medverkat till att sådana synsätt har fått ett så starkt fäste i USA. Under ingen mindre än högerns mest ikoniska politiker, Ronald Reagan, befästes det demokratiska partiets ansatser att stärka minoriteters positioner på bekostnad av majoritetssamhället och hävdvunna sociala institutioner. Reagans ekonomiska politik skapade också de kapitalstarka, progressiva eliter som har kommit att sätta tonen för det offentliga samtalet, menar Caldwell. I förlängningen skapade denna konvergens mellan höger och vänster en jordmån för Donald Trump att komma till makten.

Caldwell söker alltså i essäistisk form teckna bakgrunden till det lättantändliga politiska klimatet i dagens USA. Trots att hans analys är övertygande och att boken är sprängfylld av tankeväckande sidoobservationer om USA:s moderna historia och populärkultur, har den mötts av ovanligt häftig kritik både från vänster och från höger. En bidragande anledning är naturligtvis att Caldwell slår åt bägge hållen. Han står för en konservatism som avviker från huvudfåran i det republikanska partiet och den övriga högersfären i USA, och som, i linje med en europeisk konservativ tanketradition, vänder sig mot såväl utrerad individualism och ekonomism som mot dogmatiska vänsteridéer. Ett annat skäl till att boken har väckt debatt är att Caldwell spårar sjukan i amerikansk politik till införandet av medborgarrättslagstiftningen *Civil Rights Act*, som vanligen brukar betraktas som en juridisk-humanistisk landvinning.

DETTA PAKET AV rättighetslagar antogs 1964 i efterdyningarna av Kennedymordet året innan, nominellt för att få bukt med segregationen av sydstaternas svarta befolkning. Många vita amerikaner som levde utanför Södern såg segregationen där närmast som ett "utrikespolitiskt" problem, skriver Caldwell, och stöttade lagstiftningen i tron att den inte skulle påverka dem. Den såldes också in till en fortfarande förtvivlad allmänhet som ett sätt att hylla den dödade presidenten.

Men lagstiftningen visade sig vara betydligt mer genomgripande än vad de flesta amerikaner hade förutsett. Enligt Caldwell medförde den att vissa grundläggande fri- och rättigheter i den amerikanska konstitutionen, såsom *freedom of association*, rätten att fritt välja sitt umgänge, inskränktes. Samma analys har tidigare framförts på svenska av den liberale juristen Gunnar

Strömmer, som i boken *Den nya rättighetsrevolutionen* (Timbro, 2002) menar att skillnaden mellan den privata och den offentliga sfären suddades ut, och att det allmänna nu föresatte sig att ”kontrollera enskildas tankar och motiv, en vare sig särskilt enkel eller ofarlig uppgift”.

Lagstiftningen öppnade därmed dörren för godtyckliga och rättsosäkra stämningar om diskriminering i olika sammanhang. Den gav därutöver upphov till *affirmative action*, en samlingsterm för att ge minoriteter förtur till skolor och universitet och flera andra typer av förmåner som delas ut på basis av hudfärg samt jättelika transfereringsprogram. Detta har i sin tur gett upphov till en ny klass av byråkrater, advokater och politiska aktivister, som ska till att lagstiftningen efterlevs och tillämpas på allt fler områden. Som även Strömmer påpekar, innehöll dessa lagar inga verkningsfulla spärrar: ”väl en gång inne på arbetsplatser, flerbostadshus med flera samhällsområden har regelverk i form av rasbaserade kvoter, bonussystem och bidragsförmåner kommit att expandera oavbrutet.” Sammantaget utvecklades detta, skriver Caldwell, till ”det största projektet av alla slag i amerikansk historia” – större än utbyggnaden av järnvägarna och befolkandet av den amerikanska Västern.

”

Den generation av lagstiftare som nyss hade segrat i andra världskriget och nu stod i begrepp att landsätta en människa på månen, trodde också att de kunde skapa försoning och harmoni mellan svarta och vita med ett penndrag.

Det fanns ett starkt inslag av hybris i införandet av Civil Rights Act, anser Caldwell. Den generation av lagstiftare som nyss hade segrat i andra världskriget och nu stod i begrepp att landsätta en människa på månen, trodde också att de kunde skapa försoning och harmoni mellan svarta och vita med ett penndrag. Övermodet var, menar Caldwell, i paritet med det som vid samma tid ledde USA in i det långa och fruktlösa Vietnamkriget, vars teknokratiska förtecken och underliggande världsförbättraranda gjorde det till en ”systemrörelse” till rättighetsaktivismen. I själva verket etablerade lagstiftningen en vit kollektivskuld för särbehandlingen av de svarta i sydstaterna, vilken tycktes rättfärdiga våld och upplöpp av det slag som vi ser i amerikanska storstäder än i dag.

De utställda löften om att de ekonomiska och sociala utfallen för den svarta gruppen kraftigt skulle förbättras genom att de nya lagarna infördes visade sig också sakna täckning. Men paradoxalt nog innebar dessa misslyckanden bara en radikalisering och utvidgning av ”civil rights”-agendan. Efterhand kom Civil Rights Act att användas som en modell för att ovanifrån, via lagstiftning, domstolsbeslut och byråkratiska föreskrifter, förverkliga helt andra sociala visioner som amerikanerna varken hade tillfrågats om eller var förberedda för. Näst på tur stod planer på att öppna landets gränser för en omfattande invandring (59 miljoner människor, de flesta av icke-europeiskt ursprung, har kommit till USA sedan 1965), tillåta helt fri abort och lagfästa nya sexuella normer till förfång för den traditionella familjestrukturen.

Vid slutet av 1970-talet hade ett missnöje inte bara med den verkliga omfattningen av Civil Rights Act, utan också med mycket av det som kom att följa i dess kölvatten, spridit sig i majoritetsbefolkningen. Man kunde se detta, menar Caldwell, redan i mycket av den musik och de olika romantiska livsstilsval som 1960-talets så kallade "motkultur" hade givit upphov till, och som mer eller mindre öppet antydde att något hade gått allvarligt snett med det moderna USA. "I vissa ljus ser motkulturen ut som en reaktionär rörelse förklädd till en progressiv", skriver Caldwell. Att klockan skulle vridas tillbaka hade blivit en "delad social längtan" som tog sig de mest överraskande och mångskiftande uttryck.

RONALD REAGAN VALDES 1980 till president för att sätta punkt för utvecklingen som pågått sedan mitten av 1960-talet, hävdar Caldwell. Reagan använde också mycket riktigt en konservativ retorik, som ekade av vissa av motkulturens attityder, om att återbörda makt från staten till enskilda medborgare och gräsrotsnära gemenskaper. Han kritiserade fri abort och lovade dessutom att förhindra affirmative action. Men i praktiken hade den så kallade Reaganrevolutionen mycket litet med konservatism att göra, menar Caldwell. Reagan "förändrade stämningen i landet för en tid", men gjorde ingenting för att rulla tillbaka 1960-talets olika politiska projekt.

”

Men i praktiken hade den så kallade Reaganrevolutionen mycket litet med konservatism att göra, menar Caldwell. Reagan "förändrade stämningen i landet för en tid", men gjorde ingenting för att rulla tillbaka 1960-talets olika politiska projekt.

Reagans stora bedrift var, enligt Caldwell's synsätt, i stället att han genom sin ekonomiska politik uppnådde en sorts vapenvila mellan besvikna konservativa väljare och dem som hade genomfört och gynnats av de radikala reformerna: "hans skattesänkningar erbjöd en gyllene fallskärm för den vita medelklassen och gav den, under en vilseledd generations tid, möjlighet att med privata medel återskapa en Potemkinversion av den gamla ordningen." Samtidigt lånade Reagan stora belopp för att täcka de ökade utgifterna för transfereringsprogrammen som hade emanerat ur Civil Rights Act och över huvud taget hålla 1960-talsreformerna flytande.

Förvisso stod Reagan ideologiskt närmare dessa reformer än vad hans sentida beundrare har medgivit; som guvernör i Kalifornien hade Reagan själv liberaliserat abort- och skilsmässolagar och vid 1980-talets slut fanns det ingen märkbar skillnad mellan republikanernas och demokraternas invandringspolitik. Men till grund för Reagans beslut att erbjuda "allt åt alla" låg, menar Caldwell, kanske främst en insikt om att utvecklingen redan hade gått för långt, att alltför många hade blivit beroende av de nya systemen i egenskap av antingen klienter eller

byråkrater, och att det enda som återstod att göra politiskt var att ekonomiskt kompensera dem som hade förlorat på den – förlorat genom att till exempel åsidosättas av eller på andra sätt behöva bära kostnader för affirmative action-åtgärder.

DENNA REVIDERADE SYN på Reagan som en mer liberal och pragmatisk politiker får stöd av en ny och välskriven forskningsframställning av historikern Marcus M. Witcher, *Getting Right with Reagan – The Struggle for True Conservatism, 1980–2016*. Efter att Reagan själv försvann från den politiska scenen efter sin Alzheimer-diagnos 1994, skapades en myt kring honom som det republikanska partiets stålman, menar Witcher. Att Reagan var mer konsekvent trogen de konservativa principerna än någon annan hade kunnat eller vågat, kom med tiden att bli ett slags lösen som varje republikan med politiska ambitioner för egen del behövde uttala.

Men i själva verket, visar Witchers forskning, ansåg många konservativa gräsrotter under 1980-talet att Reagan hade svikit dem, bland annat eftersom han vägrade skära i transfereringar och bara punktvis demonstrerade ett kritiskt synsätt på abort. Witcher påpekar också att Reagans vision för Amerika var den om en öppen och gränslös "shining city on a hill", vilken är svår att förena med det konservativa nationsbegreppet. Kanske ännu mer talande är att Reagan inte kunde, eller ville, nämna några som helst konservativa segrar på det socialpolitiska området under den knappa tid han hade på sig att formulera sitt eget eftermäle. Vid sidan av försvars- och utrikespolitiken, betonade Reagan enligt Witchers läsning av hans självbiografi och den handfull tal som han höll efter sin avgång 1989, i stället de materiella frukterna av sin tid vid makten, såsom människors ökade konsumtionsförmåga.

Reagans strategi att sänka skatterna och samtidigt låna till utgifter hade emellertid en betydande kostnad i form av ett skuldberg som växte som aldrig förr, och som fortsatte att växa under senare presidenters styren. Under en period hade den amerikanska staten förvisso råd att betala för upprätthållandet av vad Caldwell beskriver som två parallella sociala ordningar, en ny och en rest av den gamla, men efter finanskrisen 2008 gick det till sist inte längre. "En lång och bedrägligt naturlig period av 'både och' förbyttes till det vanligare mänskliga tillståndet av 'antingen eller'", skriver Caldwell och framhåller att begreppet "polarisering" inte betecknar ett nytt fenomen i amerikansk politik, utan en gammal, olöst konflikt om vilken riktning Amerika ska röra sig i, som har återaktiverats av knapphet om resurser.

Men Reagan räddade inte bara 1960-talets ursprungliga reformer. Hans skattesänkningar och avregleringar berikade även progressiva entreprenörer och affärsmän, vilka i sin tur tillskansade sig opinionsbildande makt som de använde för att driva fram nya, kontroversiella sociala förändringar. Ett emblematiskt exempel, enligt Caldwell, är legaliseringen av samkönade äktenskap, som han anser kom till stånd genom att amerikanska storföretag som Amazon, Apple och Google tillhandahöll en mobiliserande och understödjande struktur för att driva rättsprocesser i olika nivåer av domstolsväsendet ända upp till högsta domstolen. Genom sådan målmedveten lobbying segrade slutligen synsättet att äktenskapet inte är en förpolitisk institution, utan en uppsättning rättigheter som alla måste kunna göra anspråk på. Flera av dessa företag kom i praktiken också att med staten dela uppgiften att avgöra vad som kan sägas om sådant som rasism och minoriteters rättigheter, liksom att fungera som statens förlängda arm när det kommer till att tillrättavisa och straffa dem som bryter mot språkreglerna. Få

republikaner protesterade, eftersom Reagan, eller kanske rättare sagt myten om Reagan, hade lärt dem att alltid respektera näringslivet. Konsekvensen blev det Caldwell kallar en ny kapitalistisk elit, som smälte samman med den gamla, byråkratiska eliten, ”vilket mångfaldigade bådaskapet”.

Deltagare vid Civil Rights March i Washington 1963. foto okänd fotograf / U.S. National Archives and Records Administration

LAGOM TILL PRESIDENTVALET 2016 hade många väljare fått intrycket att det inte spelade någon roll vilket parti som satt vid makten i Vita huset. Det konventionella politiska systemet verkade ha tappats på verklig makt, och användas närmast som en form av distraktion ”att rassla omkring med framför allmänheten”. Besluten fattades någon annanstans, i rättssalar och styrelserum, och alltid till den nya vänsterns favör. Därför, menar Caldwell, valde de kandidaten som framställde sig själv som en skamlös outsider och som lovade handling och inte bara ord: Donald Trump.

Om Caldwell har rätt, är Trumps omval i november i år naturligtvis beroende av att han kan visa att han har uppnått resultat i dessa frågor. Men det finns väl skäl att undra, med tanke på att USA:s högsta domstol så sent som i somras beslutade att utvidga rättigheter garanterade i 1964 års Civil Rights Act till människor med en självvald könsidentitet.

Johan Wennström

Johan Wennström är fil. dr i statsvetenskap. Hans avhandling *Interpreting Policy Convergence Between the Left and the Right: Essays on Education and Immigration* (2019) handlar om politisk konvergens i Sverige.

[Läs alla texter](#)